

ZÁLOHOVÁNÍ PET LAHVÍ V ČR

shrnutí aktuálního stavu + pozice České asociace odpadového hospodářství

1. HISTORIE ZÁLOHOVÁNÍ PET LAHVÍ V ČR

V minulosti (90. léta) již byly PET lahve v ČR zálohovány (1,5 l - Coca-Cola, Pepsi Cola), ale bylo od toho upuštěno. Ministerstvo životního prostředí připravovalo v roce 2009 návrh zákona (ministr Martin Bursík), který však nebyl realizován. Mezi velmi aktivní kritiky zavedení záloh tehdy patřilo České sdružení pro obaly a životní prostředí, Svaz minerálních vod, Svaz výrobců nealkoholických nápojů a Potravinářská komora ČR. Mnoho analytických materiálů pak zajišťovala společnost EKO-KOM, a.s. V médiích bylo v této souvislosti zmiňováno, že na základě studie není pro zavedení záloh na PET lahve a další obaly důvod¹. Se zavedením záloh na PET lahve a plechovky nesouhlasil např. ani Svaz obchodu a cestovního ruchu, podle kterého by tato povinnost výrazně zkomplikovala život zejména malým obchodníkům: *"Byli by nuceni vynakládat finanční prostředky na sběr prázdných nápojových obalů, a to buď zakoupením automatu, či najmutím další pracovní síly."*

Celá diskuze roku 2008-2009 skončila faktickou společenskou dohodou, že výsledků podobných, jako dává zálohový systém, se dosáhne spoluprací nápojového průmyslu s obcemi a odpadovými firmami na intenzivním tříděném sběru plastů. Této dohodě byly přizpůsobeny investice odpadových firem, měst a obcí do infrastruktury tříděného sběru, sběrových nádob, svozové techniky i dotřídňovacích zařízení. Když by se naopak zálohy před deseti lety zavedly, tak by byly investice do infrastruktury prováděny zcela jinak a také by se jinak organizoval tříděný sběr. Ale takto byla infrastruktura v celém řetězu nakládání s odpady vytvořena na téměř dvojnásobný objem tříděného sběru (plastů), než by byla potřebná, kdyby v něm nebyl zálohovaný nápojový PET. Část této infrastruktury byla budována s použitím dotací z operačních programů, kde u některých dosud platí podmínky udržitelnosti, zejména v množství vyříděného plastu. Takže hrozí i přímý finanční dopad vrácením dotací, které by nečekaným krokem části nápojového průmyslu, pokud by byl podpořen státem, mohly být znehodnoceny.

2. LEGISLATIVA EVROPSKÉ UNIE

Návrh směrnice o omezení dopadu některých plastových výrobků na životní prostředí (ze dne 28. 5. 2018) nastoluje požadavek na míru tříděného sběru nápojových plastových lahví na jedno použití (PET lahvi). Návrh směrnice uvádí, že členské státy *mohou* tohoto cíle dosáhnout zavedením zálohových systémů nebo stanovením cíle pro tříděný sběr pro příslušné systémy rozšířené odpovědnosti výrobce.

Aktuálně se dne 19. prosince 2018 zástupci Evropského parlamentu a Rady Evropské unie při projednávání návrhu směrnice dohodli na nižším cíli pro tříděný sběr nápojových lahví, a to **77 % k roku 2025** (90 % pak k roku 2029). Původní cíl obsažený v návrhu směrnice byl přitom 90 % k roku 2025. Dohodu bude muset ještě formálně schválit Evropský parlament a Rada.

¹ <https://www.finance.cz/zpravy/finance/244956-blaha-zalohy-na-pet-lahve-nyhni-nejsou-na-poradu-dne/>

3. ZAHRANIČNÍ ZKUŠENOSTI

V některých evropských zemích funguje systém zálohování PET lahví i plechovek. Zálohované PET lahve mají třeba v **Dánsku** nebo **Německu**. Nově v tomto roce schválili zálohy na veškeré nápojové lahve a plechovky v **Anglii**.

V **Německu** jsou lahve zálohované, takže se jich vrací plných 98 %, platí záloha 0,25 eura (necelých sedm korun). MŽP však v této souvislosti v médiích uvádělo², že „*případ Německa je jediným v Evropě, kdy se zálohování PET láhví zavedlo již v době existence systému kontejnerového sběru odpadů z obalů. Motivem k jeho zavedení v Německu byla snaha o zvýšení prodeje nápojů v opakovaně použitelných obalech, což se paradoxně nepodařilo. Za 15 let fungování tohoto systému mají Němci návratnost jednocestných PET láhví vyšší než 90 procent, což je určitě dobrý výsledek. K tomu je však třeba doplnit, že se jedná pouze o PET lahve. Naopak třídění, a tedy i recyklace všech odpadních plastů měla v Německu spíše sestupnou tendenci*“³.

Na **Slovensku** by měl v lednu 2019 vzniknout legislativní návrh, kterým bude zavedené zálohování plastových a kovových nápojových obalů a bude řešit rovněž otázku „správce zálohového systému“.

4. SOUČASNÁ SITUACE V ČR

V současné době jsou PET lahve sbírány v rámci tříděného sběru v obcích. Obce dostávají od autorizované obalové společnosti **EKO-KOM, a.s.** (EKO-KOM), za vytríděné obalové odpady finanční odměny.

EKO-KOM, v současné době prezentuje v médiích, že ČR dosahuje již 82 % třídění nápojových PET obalů.⁴

Projekt, který má vyhodnotit a zefektivnit systém sběru a recyklace PET lahví zavedením záloh, prosazují **Karlovarské minerální vody, které jsou rovněž hlasitým zastáncem zavedení záloh**. Tato společnost si k dané problematice zadala **analýzu u Institutu Cirkulární Ekonomiky (INCIEN, Soňa Jonášová)**⁵. **Ministerstvo životního prostředí ještě počátkem roku 2018 podle vyjádření do médií považovalo zavedení zálohového systému na PET lahve za nesystémový prvek**. V současné době už ministerstvo svůj postoj neformuluje tak jednoznačně. Ministerstvo čeká na výsledky chystané **analýzy Institutu cirkulární ekonomiky**⁶ (*podle veřejných příslibů INCIEN měla být analýza k dispozici v listopadu, či prosinci 2018, nyní se dle neformálních informací očekává spíše v únoru 2019*). Analýza INCIEN má obhájit vhodnost zavedení záloh na PET lahve v ČR. Ministerstvo na základě očekávané analýzy zváží možnost zavedení zálohování PET lahví, případně plechovek. Má se jednat o zálohování jednocestných, nikoliv opakovaně použitelných, PET lahví.

² <https://www.novinky.cz/ekonomika/483133-zalohovane-pet-lahve-jsou-opet-na-poradu-dne.html>

³ <https://www.novinky.cz/ekonomika/483133-zalohovane-pet-lahve-jsou-opet-na-poradu-dne.html>

⁴ https://hobby.idnes.cz/trideni-odpadky-5plus2-0us-/hobby-domov.aspx?c=A181207_114030_hobby-domov_bma

⁵ <https://www.zalohujme.cz/>

⁶ Předběžné výsledky prezentované INCIEN zde:

<https://www.e15.cz/domaci/marna-snaha-petina-vytridenych-pet-lahvi-skonci-na-skladce-1347016>

5. POZITIVA, NEGATIVA A DOPLŇUJÍCÍ KOMENTÁŘE Z PRAXE K ZAVEDENÍ ZÁLOHOVÁNÍ PET LAHVÍ V ČR

POZITIVA:

- Zálohování PET lahví je spojeno s vysokou procentuální úrovní jejich sběru.
- Zálohování je podle jeho zastánců cesta i k vyšší míře recyklace PET lahví. Recyklační průmysl v porovnání s ostatními plasty jeví o PET lahve největší zájem.
- Ekologové rovněž uvádějí argument, že část spotřebitelů by mohla záloha a komplikace s ní spojené odradit od nákupu nápojů v PET lahvích úplně.
- Některé povinné osoby v rámci současné tzv. „autorizované obalové společnosti“ opakovaně kritizují dosavadní monopolní systém plnění povinností sběru a využití obalů a chtějí jeho změnu. Zavedení zálohového systému může pro některé z nich být rozumnou volbou.

NEGATIVA:

- Zálohování PET lahví by znamenalo **pro spotřebitele zkomplikování současného způsobu třídění odpadů** (skladování PET lahví doma, přitom síť kontejnerů je v současné době velmi hustá a snadno dostupná a spotřebitel je na stávající systém třídění navyklý). Aby automaty mohly lahve identifikovat, bude velmi pravděpodobně nutné, aby byla lahev vložena „nedeformovaná“, což představuje problém pro spotřebitele při skladování lahví a manipulaci s nimi.
- **Obchodníci budou muset investovat** značné částky do automatů, zaměstnanců i prostor pro skladování lahví. Náklady samozřejmě bude představovat i např. doprava PET lahví na třídící linky či do zpracovatelských zařízení. Zvláště v případě malých obchodníků by zálohování způsobilo značné potíže, jak již dříve komentoval Svaz obchodu a cestovního ruchu.
- Hrozí riziko, že pokud budou PET lahve spotřebitelé kvůli finanční motivaci nosit zpátky do obchodu, **sníží se motivace třídít ostatní plastové odpady**. Tím by došlo k **oslabení současného osvědčeného systému třídění** všech druhů plastů (a nejen plastů), který má v ČR velmi dobré výsledky a také k **omezení možnosti splnit evropské recyklační cíle pro komunální odpady**.
- Zálohový systém se má týkat pouze **jednocestných (nikoliv opakovaně použitelných) PET lahví**. Přitom PET lahve, které se v zálohovém systému vyberou, skončí ve stejném recyklátu jako PET lahve ze žlutých kontejnerů v obcích. Faktická ekologická přidaná hodnota zálohového systému PET v podmínkách ČR tak není příliš zřejmá.
- Pokud by PET lahve místo ve žlutých kontejnerech obecních systémů končily na základě zálohy u obchodníků, **poškodilo by to v konečném důsledku finančně obce** (nebudou dostávat finanční odměny za vytríděné obalové PET odpady). Obcím se pak třídění plastů nebude finančně vyplácet. Zavedení systému zálohování by převedlo PET lahve ze žlutých kontejnerů v obcích do jiného odpadového toku, který je i jinak financován. **Doplatil by na to dosavadní systém tříděného sběru v ČR a jeho účastníci**.
- I MŽP uvádí argument, že „*PET lahve pro svou atraktivitu po dotřídění do značné míry financují recyklaci dalších plastů, které jsou méně zajímavé jak po stránce ekonomické, tak i technologické. Dá se tedy očekávat,*

*že by zavedení záloh na PET lahve prodražilo nakládání a recyklaci ostatních plastů. To by mělo negativní ekonomický dopad na třířídovací linky i na obce“⁷. Ve svém důsledku by to logicky mělo i **negativní dopad na cíle evropského balíčku oběhového hospodářství.***

- **Negativní zásah do ekonomiky fungujících zařízení pro nakládání s odpady**, zejména třířídovacích linek a zpracovatelských zařízení. Zavedení zálohového systému se dotkne i svozových společností.
- Při efektivním fungování dosavadního sběru PET lahví v ČR, který dle EKO-KOM dosahuje aktuální hodnoty cca 82%, a s ohledem na ekonomickou hodnotu samotného PET a s tím spojený prakticky nejvyšší zájem o jeho recyklaci v porovnání s ostatními plasty, **nedává zálohování specificky PET lahví z hlediska potřeby zefektivnění recyklace plastů jako celku, v ČR žádnou logiku.**
- Nevyřešená otázka „správce zálohového systému“ (zda půjde o AOS apod.) + otázka nákladů spojených s obsluhou systému.

DOPLŇUJÍCÍ KOMENTÁŘE Z PRAXE SVOZOVÝCH A ZPRACOVATELSKÝCH FIREM

- Společnost INCIEN se cíleně zabývá výhradně PET lahvemi pro potravinářské účely (minerální, stolní vody, nápoje...). Projekt neřeší ostatní duté obaly PET vůbec (prací, mycí prostředky, hygiena, apod.).
- V dané oblasti již recyklace dlouhodobě probíhá, je dostatečná kapacita recyklačních linek provozovaných přímo na území ČR včetně přímé vazby na zpracovatele recyklátu lokalizované taktéž přímo v ČR (PES vlákna, PET páska, apod.). Tento druh plastového odpadu naopak již nyní vykazuje všechny atributy oběhového hospodářství v plném souladu s normami EU.
- Svozové firmy neodmítají tento druh materiálu (PET lahve) pro recyklaci. Naopak o tuto komoditu dlouhodobě jeví zájem, včetně trvalých a pravidelných dodávek.
- Svozové firmy již nyní spolupracují i s obcemi a městy, které se rozhodly separovat plasty přímo na svých sběrných/separačních dvorech. PET je svážen do zpracovatelských zařízení za účelem recyklace.
- Zjednodušeně řečeno, při zavedení zálohového systému se s vysbíraným materiálem stane to samé jako nyní, tedy bude nadrcen, mechanicky, případně tepelně upraven a připraven jako vstup pro další využití. Z hlediska recyklace tedy není při zavedení záloh žádná přidaná hodnota v rámci nakládání s daným materiálem. Bude se dít prakticky to samé co nyní, jen to bude zajišťovat někdo jiný a bude to mimo obecní systémy, které z toho doposud mají objektivní užitek.
- Podstatným faktem hovořícím v neprospěch zavedení záloh specificky na PET lahve je skutečnost, že PET lahve tvoří reálně tu nejméně problematickou část v komoditě plasty, která jako celkem spadá do potřeby plnění evropských recyklačních cílů vztažených ke komunálním odpadům (barevné fólie, směs ostatních plastů = tvrdoplast, PET chemie, apod.). Opatření „zavedení záloh na PET lahve“ tak v širším kontextu potřeby splnění evropských recyklačních cílů v ČR postrádá systémovou logiku.

⁷ <https://www.novinky.cz/ekonomika/468044-zalohovat-pet-lahve-ministerstvo-je-proti.html>

7. ZÁVĚR

Negativa možného zavedení zálohového systému na jednocestné PET lahve (případně též plechovky), který prosazuje INCIEN (Soňa Jonášová) a Karlovarské minerální vody, převažují nad možnými pozitivy. V ČR dnes velmi dobře funguje zavedený **systém třídění v obcích, jehož účinnost je 82 %**. ČR je v množství vytríděných obalových odpadů na špici členských států EU. **Chystaný nový cíl v návrhu evropské směrnice, tedy 77 % odděleně sebraných PET lahví k roku 2025, je v současné době již plněn.**

Připravovaného navazujícího evropského cíle 90 % k roku 2029 by patrně bylo možné dosáhnout větší motivací lidí ke třídění, např. tím, že dojde ke zkrácení donáškové vzdálenosti ke kontejnerům, tedy dalším zahuštěním sběrné sítě, případně širším zavedením tzv. door to door systémů. Jak k tomu uvádí EKO-KOM, a.s.: „*Cíle evropských směrnic o odpadech, včetně návratnosti 90 % PET nápojových obalů, je podle našich analýz možné splnit kombinací sběru a dotřídění odpadů.*“⁸

Naopak možné zavedení zálohového systému by mohlo v konečném důsledku negativně ovlivnit dosavadní dobře fungující systém třídění odpadů v obcích. De-facto by **opatření v podmínkách ČR reálně mohlo působit proti potřebnému navýšování separace a recyklace plastů jako celku a tedy proti naplňování cílů a myšlenek evropského balíčku k oběhovému hospodářství**. Zavedení zálohového systému by rovněž zbytečně komplikovalo situaci obchodníkům. **Ekonomicky negativně by opatření rovněž zasáhlo obce** a také zařízení k nakládání s odpady (dotříd'ovací linky, zpracovatelská zařízení).

Po zvážení pro a proti je třeba konstatovat, že pro zavedení zálohového systému (prosazovaného ze strany INCIEN) nejsou v současné době v ČR převažující objektivní důvody.

7. POZICE ČAOH:

ČAOH podrobně diskutovala možnosti zavedení zálohového systému na PET lahve v ČR na své valné hromadě dne 27.11.2018. Jednoznačným výstupem z této odborné diskuze byla široká/konsensuální shoda členů ČAOH na závěru, že **ČAOH nesouhlasí se zavedením systému zálohování PET lahví v ČR.**

Praha, leden 2019

Ing. Petr Havelka
výkonný ředitel
Česká asociace odpadového hospodářství

⁸ https://ekonomika.idnes.cz/pet-lahev-plast-odpad-recyklace-trideni-fc1-/ekonomika.aspx?c=A181218_202424_ekonomika_mato